

5. Gudzinowicz B.J., Gudzinowicz M.J. Analysis of drugs and metabolites by gas chromatography, mass spectrometry. New York, Marcel Dekker, 1978. Vol. 5. P. 1—184.

6. Larson M. E., Thomas M. R. Quantification of a Methadone Metabolite (EDDP): Assessment of Compliance. Clinical Medicine & Research. 2009. № 7 (4). P. 134—141.

Н. М. Косміна,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу Харківського НДЕКЦ МВС України,
м. Харків, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9334-1036>, e-mail: n.n.kosmina@ukr.net

ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Анотація. Розглянуто одне з проблемних питань в судово-експертній діяльності — її методичне забезпечення. Однією із закономірностей розвитку науки є систематизація накопичених у ній наукових знань, судово-експертна діяльність у зв'язку із змінами суспільного життя, потребує теоретичного осмислення її поняття, сутності, завдань, визначення напрямів розвитку та удосконалення.

Ключові слова: експертна діяльність, методика, експертне дослідження, якість, ефективність.

Abstract. This article outlines one of the problematic issues in forensic expert activity: methodological support of forensic expert activity. One of the regularities in the development of science is systematization of scientific knowledge accumulated in it, forensic expert activity in connection with changes in social life requires a theoretical understanding of its concept, essence, tasks, determination of directions for development and improvement. For the purpose of organizing an effective system for provision of expert researches, first of all it is necessary to draw attention to the sphere of the procedure for the development and application of expert research methods in forensic expert activities.

Keywords: forensic expert activity, methodology, expert research, quality, efficiency.

Аннотация. Рассмотрен один из проблемных вопросов в судебно-экспертной деятельности — методическое обеспечение экспертной деятельности. Одной из закономерностей развития науки является систематизация накопленных в ней научных знаний, судебно-экспертная деятельность в связи с изменениями общественной жизни, требует теоретического осмысления ее понятия, сущности, задач, определения направлений развития и совершенствования.

Ключевые слова: экспертная деятельность, экспертное исследование, качество, методика, эффективность.

Сучасний стан розвитку України переконливо свідчить про те, що подальші перспективи судової реформи залежать від ефективності провадження державної політики щодо належного забезпечення судово-експертної діяльності. Нині цей напрям потребує вдосконалення та системного реформування з урахуванням міжнародних європейських стандартів і сучасних досягнень науки та техніки в цій галузі знань. Сучасна система нормативно-правових актів, які регулюють судово-експертну діяльність в Україні, розгалужена, суспільні відносини, що потребують правового регулювання, є складними та специфічними. Для дослідження правового регулювання таких відносин перед державою й сучасною наукою постають нові важливі завдання, що потребують розв'язання. Нині

в Україні триває судова реформа, а судова експертиза та судово-експертна діяльність є однією зі складових судової системи. Останнім часом, особливо після змін процесуального законодавства, постала нагальна потреба вдосконалити законодавство у сфері судової експертної діяльності. Необхідно розробити та прийняти відповідний базовий Закон, який має бути якісним та ефективним. Нині нормативно-правовому регулюванню судової експертної діяльності притаманні окремі прогалини та недоліки, які заважають повноцінному забезпеченню гарантій незалежності судового експерта та правильності його висновку.

Методологічною й теоретичною основою проведеного дослідження стали праці видатних науковців, таких як І. Г. Герасимов, В. Н. Голованов, Г. М. Добров, Б. Н. Кедрів, П. В. Копнін, Г. І. Рузавин, О. М. Січівіца, А. Д. Урсул, Е. М. Диваків, В. А. Штофф та ін., які присвятили свої роботи проблемам науково-технічної революції і практичної діяльності. Проводячи дослідження, автор спирався також на праці вчених-правознавців В. Д. Арсеньєва, І. А. Алієва, О. Л. Баєва, Р. С. Белкіна, А. І. Вінберга, В. І. Гончаренко, А. В. Дулова, В. Я. Колдіна, Ю. Г. Корухова, В. П. Лаврова, І. М. Лузгіна, В. К. Лисиченко, Н. М. Малаховського, Н. П. Майліс, В. С. Мітрічева, О. Р. Россинської, Н. Л. Селіванова, В. Ф. Орлової, А. А. Хмирова, А. А. Чувілева, А. Р. Шляхова, А. А. Ейсмана та багатьох інших процесуалістів і криміналістів, які розглядали в різних аспектах проблеми судової експертизи, її загальної теорії і окремих теоретичних побудов в цій предметній області [1, с. 27].

Нові види судових експертиз виникають, з одного боку, внаслідок впровадження наукових досягнень в експертну практику, за рахунок процесів інтеграції та диференціації наукового знання, з іншого боку, через появу нових об'єктів і нових експертних завдань в кримінальному, цивільному та адміністративному судочинстві. Незважаючи на високу потребу слідчої та судової практики у використанні спеціальних знань для встановлення обставин, пов'язаних з появою нових наркотичних засобів, виникненням нових незаконних місць добичі, забрудненням ґрунту, води, зміни призначення ґрунтів, практика призначення, проведення і оцінки результатів судових експертиз за даними категоріями справ, до теперішнього часу не узагальнена й доволі розрізнена. У зв'язку з викладеним можна констатувати, що назріла об'єктивна необхідність виділення і систематизації судових експертиз нового класу, в якому на єдиній теоретичній основі, об'єднані види експертиз різноманітних об'єктів.

Ми вважаємо, що така актуальна проблема як формування нових видів судових експертиз достатньої наукової

розробки поки не отримала, генезис судових експертиз зараз вивчено недостатньо. У наш час виникла необхідність систематизувати наукові та правові підходи до проблем методологічного, правового та організаційного характеру в сфері генезису нових видів судових експертиз [2, с. 96; 3, с. 21].

Вчені дедалі більше замислюються про те, що результати їх праці можуть вплинути на спосіб життя суспільства, порушити рівновагу в природі. На сьогодні проблема взаємин світу, штучно створеного людиною, і природного світу відчувається особливо гостро. Швидкий темп розвитку науки і техніки, з одного боку, створив умови для задоволення потреб людства, а з іншого боку, посилив умови його існування.

Забруднення навколишнього середовища в процесі господарської діяльності людини стає однією з загальних проблем людства. Основними джерелами забруднення є транспорт, металургійні підприємства, підприємства енергетики, підприємства хімічної, нафтової та газової промисловості. Останнім часом свій внесок у забруднення середовища вносить сільське господарство (зокрема, тваринництво), масштабне внесення добрив і використання засобів захисту рослин.

Проблеми збереження водних ресурсів і брак чистої прісної води є загальносвітовими.

На територіях стихійного видобутку майже повністю знищено ґрунтовий профіль, руйнується природний стан материнської породи. Земельна ділянка засмічується нетоксичними відходами виробництва такими, як намитий з нижнього горизонту пісок. Під час видобутку приповерхнева атмосфера забруднюється продуктами згоряння паливно-мастильних матеріалів.

Загалом, унаслідок самовільного й нерегульованого використання поверхневих і підземних вод порушується гідрологічний режим території, понижується рівень ґрунтових вод, активізуються ерозійні та еолові процеси. Стихійні методи добування бурштину призводять до порушення геологічної будови значних територій Полісся, що унеможливує промислове використання родовищ та істотно обмежує їх подальшу експлуатацію.

Окрім жахливого впливу на екологічну ситуацію в Українському Поліссі, держава зазнає і значних фінансових втрат, тільки на Житомирщині незаконним видобуванням пошкоджено майже 200 га земель лісогосподарського призначення, розмір шкоди, заподіяної лісу, становить фактично мільйон гривень, а для відновлення екосистеми на пошкоджених нелегальним видобутком

лісових землях потрібно близько 400 тис. грн на кожен гектар.

В зв'язку з цими обставинами постає необхідність проведення екологічних експертиз комплексно з проведенням експертизи ґрунту та його забрудненості, води, оцінки заподіяної шкоди.

Також через створення земельного кадастру виникає потреба в кадастровій оцінці земель, їх забрудненості, родючості, призначення, вартості, потрібних для встановлення величини обчислюваного земельного податку, розрахунку втрат сільгоспвиробництва, ринкової вартості земель та ін. Виконання цього виду робіт можливе як на замовлення установ земельного кадастру, так і юридичних або фізичних осіб.

Спеціальні знання активно використовують у всіх видах судочинства: в кримінальному, адміністративному, арбітражному і цивільному судочинстві. З кожним роком розвиток науки, техніки і технології дає змогу залучати на допомогу правосуддю нові наукові й технологічні досягнення. Кількість проведених судових експертиз неухильно зростає.

Поява нових об'єктів, сучасних засобів фіксування доказової інформації, нових способів її добування значно розширюють коло завдань, які на сучасному етапі ставить перед експертом судова та слідча практика, сприяють виникненню нових родів і видів судових експертиз.

Необхідна теоретична розробка цієї проблеми. Дослідження методологічних, правових і організаційних аспектів розвитку нових видів судових експертиз, розробка алгоритму їх формування дасть змогу активніше розвивати судову експертологію загалом і її окремі напрями.

Список використаних джерел

1. Россинская Е. Р. Судебная экспертология как методологическая основа классификации судебных экспертиз и экспертной компетенции // Судебная экспертиза Беларуси. 2016. № 2 (3). С. 26—29.
2. Рувін О. Г., Полтавський А. О., Молибога М. П. До питання актуалізації методичного забезпечення експертних досліджень крізь призму вимог міжнародних стандартів систем управління якістю, гармонізованих в Україні (на прикладі трасологічних експертиз) // Криміналістика і судова експертиза. 2015. Вып. 60. С. 94—105.
3. Рувин А. Г., Полтавский А. А., Бондарь М. Е. и др. Разработка экспертных методик: содержание, структура, оформление (с учетом международных стандартов систем управления качеством, адаптированных в Украине): метод. рекоменд. / под общ. ред. Л. Н. Головченко, И. П. Красюка, Л. А. Евдоchenko. Киев : КНИИСЭ, 2014. 104 с.